

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sva prava pridržana. Dopuštenje za ponovno objavljivanje ovog sažetka dano je isključivo u svrhu uključivanja u HUDOC bazu podataka Suda.

© Office of the Representative of the Republic of Croatia before the European Court of Human Rights. All rights reserved. Permission to re-publish this summary has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Bureau de l'Agent de la République de Croatie devant la Cour européenne des droits de l'homme. Tous droits réservés. L'autorisation de republier ce résumé a été accordée dans le seul but de son inclusion dans la base de données HUDOC de la Cour.

SAŽETAK PRESUDE

V PROTIV ČEŠKE PRESUDA VIJEĆA OD 7. PROSINCA 2023. ZAHTJEV BR. 26074/18

Povreda prava na život pacijenta psihijatrijske klinike nakon policijske intervencije u kojoj je korišten električni paralizator

ČINJENICE

P.Z., brat podnositeljice zahtjeva, primljen je na jedinicu za intenzivnu njegu klinike za psihijatriju, u kojoj se prethodno liječio kao ambulatni pacijent od paranoidne shizofrenije i hipertenzije. U kliniku za psihijatriju P.Z. je prevezen u kolima hitne pomoći uz pratnju policije jer je bio agresivan i prijetio članovima svoje obitelji. Nakon što je ga pregledao dežurni liječnik te mu je dan antipsihotik P.Z. se smirio te je smješten u običnu sobu jer su sve sobe intenzivne njege bile zauzete. Sutradan ujutro, nakon verbalnog sukoba s osobljem bolnice, P.Z. je počeo uništavati inventar bolnice i razvaljivati vrata soba u kojima su bili smješteni drugi pacijenti. Redar bolnice pokušao ga je smiriti, no P.Z. ga je oborio na tlo te ga počeo žestoko tući a potom i gušiti vatrogasnim crijevom. Uz pomoć druga dva člana osiguranja redar je spašen, ali ni svi zajedno nisu uspjeli obuzdati P.Z.-a te je pozvana policija. P.Z. je potom počeo čupati stropne ploče i izvlačiti električne žice i prskati ih vodom. Kratko se konzultiravši s medicinskim osobljem policija je utvrdila da mora intervenirati bez odgode jer P.Z. nije reagirao na njihova upozorenja i nastavio je špricati vodu po izloženim elektronskim kablovima. Koristeći madrac kao štiti, dva policijska službenika uspjela su pristupiti P.Z.-u te ga oboriti licem prema podu, no nisu ga uspjeli obuzdati. S obzirom da se P.Z. i dalje jako opirao i da se sve odvijalo u uskom hodniku zbog kojeg se drugi policijski službenici nisu mogli priključiti obuzdavanju, policija je smatrala da P.Z. predstavlja neposrednu prijetnju životu i zdravlju prisutnih te da su ispunjeni svi uvjeti za upotrebu električnog paralizatora. P.Z. je pogođen sondama koje je električni paralizator izbacio, no nije ostao paraliziran već se nastavio opirati zbog čega je postupak ponovljen ukupno tri puta. Nakon toga su policijski službenici uspjeli djelomično obuzdati P.Z.-a te mu je medicinska sestra dala dvije injekcije za smirenje. P.Z.-a su potom

okrenuli na leđa te utvrdili da je poplavio i da nema puls. Pokušaji reanimacije bili su neuspješni te je P.Z. proglašen mrtvim. Istoga dana policijski službenici koji su sudjelovali u intervenciji u klinici za psihijatriju sastavili su zapisnik o događaju te o mjerama prisile primijenjenim prema P.Z.-u. Također, smrt P.Z. prijavljena je i Generalnom inspektoratu sigurnosnih službi(GISS) koji je odmah započeo istragu te inicirao kazneni postupak zbog eventualnog počinjenja ubojstva iz nehaja. Po provedenoj obdukciji i sukladno vještačkom nalazu, utvrđeno je da je P.Z. umro od srčane aritmije bez jasnog zaključka o tome koliko su tom uzroku doprinijeli vanjski faktori kojima je P.Z. bio izložen neposredno prije smrti. Utvrdivši da su policijski službenici bili obučeni za upotrebu električnih paralizatora te da su postupili u skladu s važećim propisima, zaključeno je da nitko nije kazneno odgovoran za smrt P.Z. te je kazneni postupak obustavljen. Protiv predmetne odluke podnositeljica se žalila, ali njezine žalbe državnom odvjetništvu i naknadno podnesena ustavna tužba su odbačene.

PRIGOVOR

Podnositeljica je pred ESLJP-om prigovorila zbog povrede članka 2. Konvencije smatrajući da upotreba električnog paralizatora nije bila dovoljno regulirana te da je njegova nesmotrena upotreba uzrokovala smrt njezinog brata koji je bio psihijatrijski bolesnik i pacijent bolnice. Također, smatrala je da provedena istraga nije bila učinkovita.

OCJENA ESLJP-a

Članak 2. Konvencije - materijalni aspekt

Pravo na život koje se jamči člankom 2. Konvencije za državu članicu stvara pozitivnu obvezu poduzimanja odgovarajućih radnji kako bi zaštitila živote onih koji su pod njezinom nadležnošću, što podrazumijeva usvajanje pravnog okvira usmjerenog ka zaštiti prava na život te učinkovito funkcioniranje tog regulatornog okvira (*Cavit Tınarlıoğlu protiv Turske*, br. 3648/04, § 86, 2. veljače 2016.). U kontekstu djelovanja policijskih službenika, koji su ovlašteni u određenim okolnostima primijeniti i smrtonosnu silu, navedeno znači da policijske operacije moraju biti dovoljno regulirane kako bi se izbjegla proizvoljnost i zlouporaba pri primjeni sile te nepotrebne nesreće (*Makaratzis protiv Grčka [VV]*, br. 50385/99, stavak 58., ECHR 2004-XI). U slučaju zdravstvene zaštite, pozitivne obveze pretpostavljaju obvezu donošenja odgovarajućih odredbi kojima se osigurava visoka razina profesionalnih standarada među zdravstvenim radnicima i obveza bolnica da usvoje odgovarajuće mjere za zaštitu života pacijenata (*Calvelli i Ciglio protiv Italija [VV]*, stavak 48., ECHR 2002-I, br. 62439/12, 17. rujna 2020.).

Primjenjujući istaknuta načela na predmet podnositeljice, ESLJP je uočio da su nacionalne vlasti učinile dva ključna propusta: (i) nisu zaštitili život pacijenta te (ii) nisu usvojili potreban zakonski i regulatoran okvir.

(i) Propust zaštite života P.Z.-a

U kontekstu propusta osoblja bolnice, ESLJP je istaknuo da zdravstvene vlasti i psihijatrijske ustanove koje brinu o osobama s duševnim smetnjama, sukladno međunarodnim standardima¹, skrb o pacijentima moraju organizirati na način da im pruže sigurno okruženje s dovoljnim brojem stručnog osoblja obučenog za obuzdavanje pacijenata i sprječavanje razbuktavanja nasilja. No u predmetu podnositeljice, ESLJP-u nisu dostavljene nikakve informacije o tome da je osoblje klinike za psihijatriju upotrijebilo bilo koje tehnike smirivanja situacije pri rješavanju incidenta u kojem je smrtno stradao P.Z., dok je njegov smještaj u sobu za intenzivnu njegu bio onemogućen zbog popunjenosti kapaciteta. Konačno, kada su odlučili pozvati policiju u pomoć jer incident s P.Z.-om nisu mogli sami razriješiti, policijske službenike propustili su obavijestiti o zdravstvenim rizicima povezanim s pacijentom ili o uzrocima njegove uznemirenosti.

Razmatrajući postupanje policijskih službenika, ESLJP je utvrdio da su policijski službenici P.Z.-a stavili u izrazito ranjivu situaciju oborivši ga na pod s licem prema dolje. Naime, u takvoj poziciji lako može doći do gušenja u slučaju pritiska na vrat te je nemoguće uočiti diše li osoba ili ne. Nadalje, kada se našao u tom položaju, P.Z. više nije predstavljao opasnost po život drugih niti je postojala stvarna opasnost od njegovog bijega. Iz navedenog, ESLJP nije mogao utvrditi da je opetovano korištenje električnog paralizatora bilo nužno. Uputio je i na svoju praksu u kojoj je utvrdio da korištenje električnog paralizatora predstavlja oblik ozbiljnog zlostavljanja koje može izazvati jaku bol i patnju (*Grigoryev protiv Ukrajine*, br. 51671/07, stavak 64., 15. svibnja 2012.). Stoga, iako policijski službenici nisu prethodno bili informirani o zdravstvenom stanju P.Z.-a (uključujući i činjenicu da boluje od hipertenzije zbog koje je upotreba električnog paralizatora bila posebno rizična), znali su da je riječ o bolničkom pacijentu te su razumno mogli pretpostaviti da je vjerojatno prethodno primio lijekove zbog kojih postoji opasnost od štetnog međudjelovanja koja bi mogla ugroziti život P.Z.-a. Uzimajući u obzir da je P.Z. u kratkom vremenskom razdoblju tri puta paraliziran električnim paralizatorom a onda i primio sredstvo za smirenje, ESLJP nije mogao isključiti da je navedeno dovelo do srčane aritmije zbog koje je P.Z. umro.

Zaključno, ESLJP je istaknuo da nema ničeg neobičnog u tome da se osobe koje su hospitalizirane u klinici za psihijatriju uznemire ili postanu nasilne. Štoviše, uzimajući u obzir okolnosti u kojima je P.Z. dovezen u kliniku za psihijatriju te činjenicu da je od prije bio poznat kao dugogodišnji ambulantni pacijent, medicinsko osoblje bolnice razumno je moglo predvidjeti da će P.Z. imati psihotični napad ili postati nasilan te nisu mogli biti iznenađeni kada je do njega i došlo. Sve navedeno ukazuje da klinika za psihijatriju nije bila opremljena osobljem i sredstvima za rješavanje takvih situacija, te je morala pribjeći krajnjoj mjeri pozivanja u pomoć policije, propustivši pritom policiji dati potrebne informacije prije intervencije.

¹ Izvješčaj Europskog odbora za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja za Češku „Sredstva sputavanja u psihijatrijskim ustanovama za odrasle (CPT/Inf(2017)6)“

(ii) Propust usvajanja potrebnog zakonskog i regulatornog okvira

Analizom mjerodavnog češkog zakonodavstva, ESLJP je utvrdio da su policijski službenici bili ovlašteni koristiti električne paralizatore samo ako nije postojala blaža mjeru koju su mogli primijeniti da bi postigli cilj intervencije. Također, češkim zakonima nije izričito bilo uređeno pitanje uporabe električnih paralizatora u slučaju osoba s duševnim smetnjama ili hospitaliziranih osoba i vjerojatno pod lijekovima, niti su policijski službenici prolazili bilo kakvu posebnu obuku za takve situacije. Takav regulatorni okvir bio je vrlo općenit i nije odražavao posebnu prirodu električnih paralizatora kao oružja srednjeg intenziteta, niti zdravstvene rizike povezane s njihovom uporabom.

U kontekstu policijske intervencije u bolnici, ESLJP je istaknuo da je takvo postupanje opravdano samo u iznimnim okolnostima jer bolnice moraju biti opremljene i ekipirane na način da same mogu razriješiti incidentne situacije koje bi se u njima mogle dogoditi. No, kada je intervencija policije nužna u psihijatrijskoj ustanovi, ona mora biti koordinirana i u suradnji sa zdravstvenim osobljem koje je dužno informirati policijske službenike o rizicima intervencije. ESLJP je primijetio da u relevantno vrijeme u Češkoj nisu postojale smjernice ili upute kojima bi takva suradnja bila uređena.

Navedena razmatranja bila su dostatna ESLJP-u kako bi utvrdio da Češka nije ispunila svoju obvezu zaštite prava na život jer je propustila uspostaviti odgovarajućeg pravni i upravni okvir kojim bi uredila pitanje postupanja policijskih službenika prema osobama s duševnim smetnjama te suradnje sa zdravstvenim osobljem.

Članak 2. Konvencije - postupovni aspekt

Postupovna obveza podrazumijeva provođenje učinkovite istrage. Da bi bila učinkovita, istraga mora ispunjavati određene standarde utvrđene u sudskoj praksi ESLJP-a, odnosno mora biti neovisna, prikladna (temeljita), brza te omogućiti odgovarajuću kontrolu od strane javnosti i sudjelovanje žrtve. (*Armani Da Silva protiv Ujedinjene Kraljevine [VV]*², br. 5878/08, stavak 232. – 239., 30. ožujka 2016.).

S obzirom da je u predmetu podnositeljice istragu proveo GISS za koji je ESLJP prethodno utvrdio da predstavlja neovisno tijelo (*B.Ů. protiv Češke*, br. 9264/15, stavak 96., 6. listopada 2022.) te da je isto tijelo reagiralo odmah po nastupanju smrtnog događaja i na vlastitu inicijativu, ESLJP nije imao nikakvih zamjerki po pitanju brzine i neovisnosti provedene istrage.

Međutim, analizirajući primjerenost provedenih istražnih radnji i njihovu temeljitost ESLJP je istaknuo da:

² Sažetak presude dostupan je i na [hrvatskom jeziku](#).

- GISS nije odmah ispitao policijske službenike koje su sudjelovali u intervenciji u psihijatrijskoj klinici zbog kojeg propusta nije isključena mogućnost dosluha između njih;
- ispitivanje policijskih službenika nije provedeno u skladu s istražnim (inkvizitornim) načelom jer su policijski službenici jednostavno zamoljeni dati svoj opis događaja bez postavljanja pitanja zbog čega su samo ponovili navode koje su napisali u svom izvješću. Također, izostao je detaljan opis događaja na temelju kojeg bi se moglo ocijeniti jesu li primijenjene mjere prisile bile primjerene;
- neke ključne činjenice, poput informacija koje je policija dobila od medicinskog osoblja prije nego li je pokušala obuzdati P.Z.-a električnim paralizatorom te mogućnosti potencijalnog štetnog međudjelovanja primijenjenih mjera prisile i lijekova koji su podnositelju dani, nisu utvrđene istragom. Stoga, iako je prikupljen opsežan dokazni materijal te je provedeno forenzičko-medicinsko vještačenje, provedena istraga nije bila takva da bi omogućila ocjenu je li sila koju su policijski službenici upotrijebili bila primjerena, a onda i utvrđenje odgovornost onih koji su silu primijenili (*Mustafa Tunç i Fecire Tunç protiv Turska [VV]*³, br. 24014/05, stavak 182., 14. travnja 2015.).

Svi pobrojani nedostaci u pogledu primjerenosti provedenih istražnih radnji, ukazuju da istraga nije bila provedena sukladno čl. 3. Konvencije.

Stoga je ESLJP utvrdio da je došlo i do povrede postupovnog aspekta članka 2. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

25.000 EUR na ime neimovinske štete

4.000 EUR na ime troškova i izdataka

³ Sažetak presude dostupan je i na [hrvatskom jeziku](#).